

*Tarminiams kodams rezervuoti domenai:
vartotojo perspektyva*

Daiva ALIŪKAITĖ

Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas

- ✓ Pranešime formuluojamų išvalgų pagrindas — Visuotinės dotacijos projekto „Šiuolaikiniai geolingvistikos tyrimai Lietuvoje: punktų tinklo optimizacija ir interaktyvioji tarminės informacijos sklaida“ (projekto kodas Nr. VP1-3.1-ŠMM-07-K-01-028) medžiaga.

TIKSLAS

- pasvarstyti tarminių kodų *rinkos* vertę XXI amžiaus pradžioje.

Diskusijos pagrindas

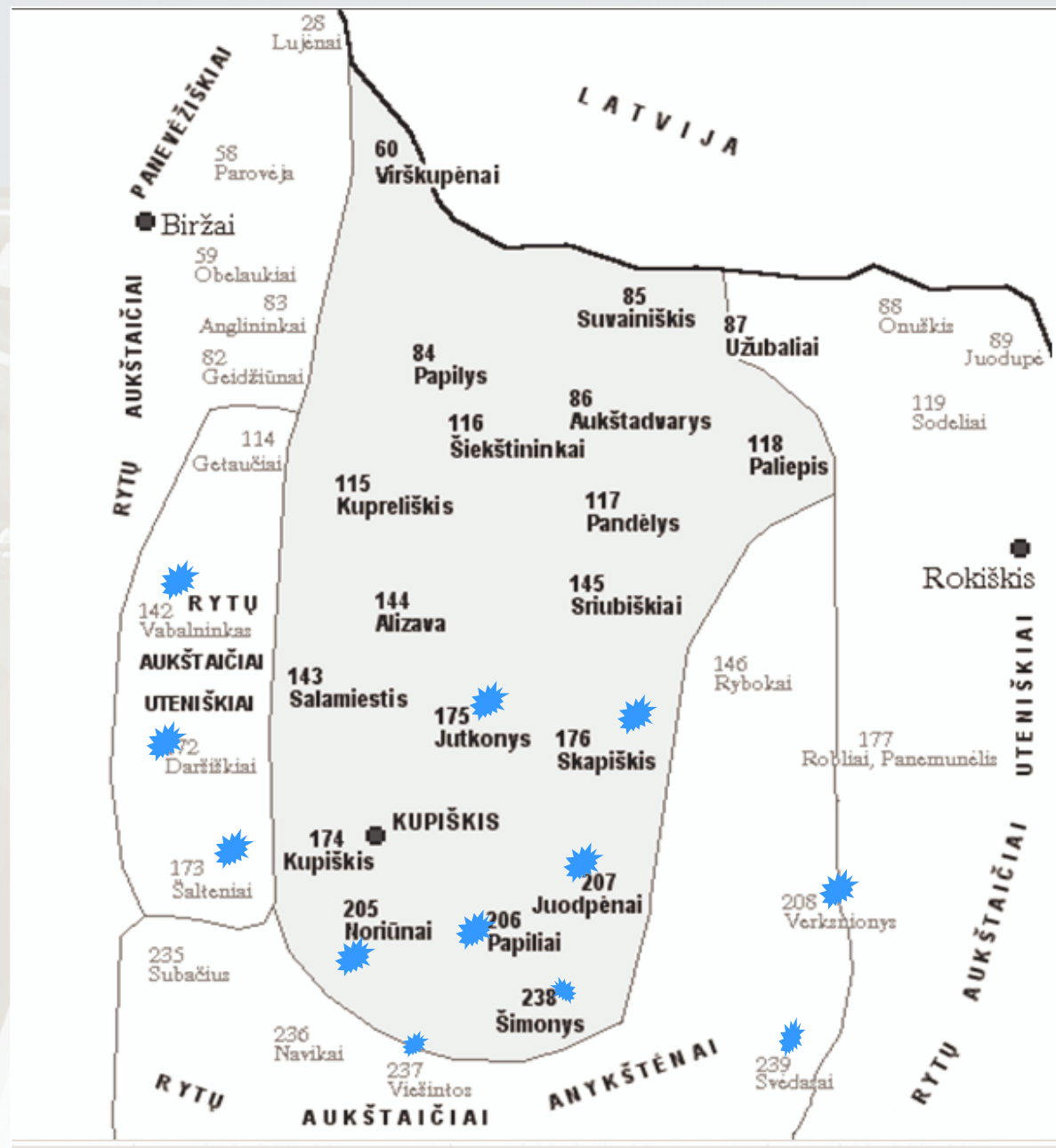
Geolingvistinių tyrimų, vykdytų 2012–2013 m. rytų aukštaičių arealuose, duomenys:

- ✓ pateikėjų atsakymai į klausimus, susijusius su vartojamu kodu.

Tarminio kodo vartojimas

Su sutuoktiniu	Parduotuvėje	<i>Su kaimynais</i>
su vaikais	įstaigose	su vyriausiąja karta (daugiau nei 50 m.)
su vaikaičiais	per susirinkimus, sueigas	su vyresniąja karta (31-49 m.)
su tėvu	su kunigu,	su jaunesniąja karta (iki 30 m.).
su motina	su pažįstamais	
su broliais, seserimis	Su nepažįstamais	
su seneliu (tėvo)	savo krašte pats dažniau prakalbina pažįstamus	
su močiute (tėvo)	savo krašte pats dažniau prakalbina nepažįstamus	
su seneliu (motinos)		
su močiute (motinos)		

Diskusijos teorinis ir metodologinis pagrindas

- Fumio Inoue *kalbų rinkos* samprata (Inoue 1997, 1998, 2000 ir kt.);
- Joshua Fishmano klasikinė domėnų tipologija (Fishman 1972);
- Antono M. Hageno funkcinė domėnų tipologija (Hagen 1989).

Domenu klasifikacija

Tipiškos domenu opozijos:

- viešieji *vs.* privatieji domenai,
- oficialieji *vs.* neoficialieji domenai,
- formalieji *vs.* neformalieji domenai.

A. M. Hagen (1989):

- instrumentiniai domenai,
- solidarumo domenai,
- izoliuotieji domenai.

Tarminio kodo vartojimas

Su sutuoktiniu
su vaikais
su vaikaičiais
su tėvu
su motina
su broliais, seserimis
su seneliu (tėvo)
su močiute (tėvo)
su seneliu (motinos)
su močiute (motinos)

*Izoliuotasis
domenas*

Tarminio kodo vartojimas

Instrumentinis
domenas

Parduotuvėje	<i>Su kaimynais</i>
įstaigose	su vyriausiaja karta (daugiau nei 50 m.)
per susirinkimus, sueigas	su vyresniąja karta (31–49 m.)
su kunigu,	su jaunesniąja karta (iki 30 m.).
su pažįstamais	<p>Solidarumo domenas</p>
su nepažįstamais	
savo krašte pats dažniau prakalbina pažįstamus	
savo krašte pats dažniau prakalbina nepažįstamus	

Apibendrinimas

- ✓ Izoliuotasis domenas
 - ✓ Bendravimo kalba šeimoje
- ✓ Instrumentinis vs. solidarumo domenas
 - ✓ Bendravimo kalba viešumoje
 - ✓ Bendravimo kalba su kaimynais

Rezultatai (1)

Punktai		Domenai	Izoliuotasis	Solidarumo	Instrumentinis
RAu	Daržiškiai	172	+	+	+
	→ Antašava		su sutuoktiniu, su vaikais, su vaikaičiais, su tėvais, su broliais ir seserimis, su seneliais	su kaimynais	su nepažįstamais, per susirinkimus
RAu	Šalteniai →	173	+	+	+
	Lukonys		su sutuoktiniu, su vaikais, su vaikaičiais, su tėvais, su seneliais	su kaimynais, su pažįstamais	parduotuvėje, su kunigu, su nepažįstamais

Rezultatai (2)

Punktai		Domenai	Izoliuotasis	Solidarumo	Instrumentinis
RAu	Vabalninkas	142	+	+	+
			su sutuoktiniu, su vaikais, su vaikaičiais,	su kaimynais, su pažįstamais	parduotuvėje, įstaigose, su kunigu, su nepažįstamais
RAk	Jutkonys → Virbališkiai / Laukminiškiai	175	+	+	+
			su sutuoktiniu, su vaikais, su vaikaičiais, su tėvais, su broliais ir seserimis	su kaimynais, su pažįstamais	parduotuvėje, įstaigose, su kunigu, per susirinkimus, su nepažįstamais

Rezultatai (3)

Domenai		Punktai	Izoliuotasis	Solidarumo	Instrumentinis
Rak	Skapiškis				
Rak	Skapiškis	176	+	+	- / +
			su sutuoktiniu, su vaikais, su vaikaičiais, su tėvais, su broliais ir seserimis	su kaimynais, su pažįstamais	parduotuvėje, įstaigose, su kunigu, per susirinkimus, su nepažįstamais
Rak	Noriūnai	205	+	+	+
			su sutuoktiniu, su vaikais, su vaikaičiais	su kaimynais, su pažįstamais	parduotuvėje, įstaigose, su kunigu, su nepažįstamais

Rezultatai (4)

Domenai			Izoliuotasis	Solidarumo	Instrumentinis
Punktai					
RAk	Papiliai	206	+	+	- / +
			su sutuoktiniu, su vaikais, su vaikaičiais, su broliais ir seserimis	su kaimynais, su pažįstamais	parduotuvėje, įstaigose, su kunigu, per susirinkimus, su nepažįstamais
RAk	Juodpėnai	207	+	+	- / +
			su sutuoktiniu, su vaikais	su kaimynais, su pažįstamais	parduotuvėje, įstaigose, su kunigu, per susirinkimus, su nepažįstamais

Rezultatai (5)

Domenai			Izoliuotasis	Solidarumo	Instrumentinis
Punktai					
RAk	Šimonys	203	+	+ / -	- / +
			su sutuoktiniu, su vaikais, su vaikaičiais, su broliais ir seserimis	su kaimynais, su pažįstamais	parduotuvėje, įstaigose, su kunigu, per susirinkimus, su nepažįstamais
RAa	Viešintos	237	+ / -	+	+
			su sutuoktiniu, su vaikais, su vaikaičiais, su tėvais, su seneliais	su kaimynais, su pažįstamais	parduotuvėje, įstaigose, su kunigu, per susirinkimus, su nepažįstamais

Rezultatai (6)

Domenai			Izoliuotasis	Solidarumo	Instrumentinis
Punktai					
RAa	Verksnionys	208	+	- / +	- / +
			su sutuoktiniu, su vaikais, su vaikaičiais, su broliais ir seserimis, su tėvais	su kaimynais, su pažįstamais	parduotuvėje, įstaigose, su kunigu, per susirinkimus, su nepažįstamais
RAa	Svėdasai	239	- / +	- / +	- / +
			su sutuoktiniu, su vaikais, su vaikaičiais, su broliais ir seserimis, su tėvais	su kaimynais, su pažįstamais	parduotuvėje, įstaigose, su kunigu, per susirinkimus, su nepažįstamais

Apibendrinimai

- Izoliuotajame (namų) ir solidarumo domenuose tarminis kodas yra aukštos vertės (*vertė vidinėje rinkoje*).
- Izoliuotajame ir solidarumo domenuose konstatuotinas tarminių kodų tęstinumas.

✓ Tikėtini kodo vartosenos veiksniai:

- socialinis artumas (tankūs socialiniai tinklai);
- mažiausia atvirojo prestižo įtampa;
- kalbinis saugumas;
- kartų skirtis:
 - prisitaiko vaikaičiai prie senelių,
 - prisitaiko jaunesni kaimynai prie vyresnių (stiprus bendruomeniškumas).

- Instrumentiniame domene tarminis kodas taip pat yra gana aukštos vertės.
- Tikėtini kodo (ne)vartosenos veiksniai:
 - socialinis artumas (tankūs socialiniai tinklai);
 - urbanistinė vietovės orientacija ir nauji santykių modeliai bendruomenėse (socialiniai tinklai retėja);
 - didesnė atvirojo prestižo įtampa.

Pagrindinė išvada

Tarminių kodų ir kitų kodų (plg. bk) konkurencija ne tik teoriškai tikėtina (t. y. sprendžiant iš nuostatų), bet ir egzistuoja – pirminė patikra tiesioginiu metodu iš esmės atlikta.

Lokaliose bendruomenėse tarminių kodų vertė kalbų (kodų) rinkoje XXI amžiaus pradžioje yra aukšta.

Izoliuotieji ir solidarumo domenai regionuose yra tarminių (ar tarmiškai žymėtų) kodų domenai.

- **Ačiū.**

